

## Słowacja: odwrót od liberalnych reform społeczno-gospodarczych

Jakub Groszkowski

10 sierpnia słowacki parlament zatwierdził reformę systemu emerytalnego. Wprowadzone przez lewicowy gabinet Roberta Ficy zmiany z jednej strony osłabiają pozycję prywatnych funduszy emerytalnych, z drugiej wiążą wiek przejścia na emeryturę ze średnią przewidywaną długością życia. Reformy te wpisują się w taktykę łączenia regulacji mających na celu uzdrowienie państwowych finansów oraz działań ograniczających rolę sektora prywatnego w systemie socjalnym. Tym samym, polityka lewicowego rządu stanowi odejście od liberalnych rozwiązań wprowadzonych przez gabinet Mikuláša Dzurindy. Kolejnym krokiem w tym kierunku ma być reforma systemu ubezpieczeń zdrowotnych. Ambicją premiera Ficy jest powrót do jednego, państwowego funduszu ubezpieczeń zdrowotnych, co oznacza likwidację dwóch prywatnych funduszy. Rząd deklaruje wolę ich odkupienia i ujednolicenia systemu, a w przypadku braku porozumienia z ich właścicielami nie wyklucza nacjonalizacji.

Słowackie finanse publiczne są w dobrym stanie, zwłaszcza na tle pozostałych krajów strefy euro dług publiczny jest stosunkowo niski (46,4% PKB w I kw. 2012), a wzrost gospodarczy stabilny (2,7% PKB w II kw. 2012). Niemniej jednak, chcąc spełnić kryteria paktu fiskalnego, Słowacja musi w przyszłym roku ograniczyć deficyt sektora finansów publicznych z 4,8% PKB w ubiegłym roku do najwyżej 3% PKB w przyszłym. Rezygnując z podwyżki VAT, lewicowy gabinet Roberta Ficy zamierza obciążyć kosztami uzdrowienia finansów publicznych w pierwszej kolejności osoby z dochodami powyżej średniej, przedsiębiorców oraz firmy, oszczędzając jednocześnie osoby najmniej zarabiające. W tę logikę wpisują się reforma emerytalna (zob. Aneks) i przyjęte wcześniej dodatkowe opodatkowanie firm z sektorów regulowanych (m.in. energetyki, telekomunikacji), wyższe opodatkowanie oszczędności bankowych czy wprowadzenie progresji podatkowej w miejsce podatku liniowego. Dodatkowe środki do budżetu ma zapewnić również sprzedaż mniejszościowego udziału państwa (49%) w spółce Slovak Telekom, której większościowym właścicielem jest Deutsche Telekom.

### Reforma systemu emerytalnego

Zmiany w systemie emerytalnym wywołały burzliwą dyskusję w parlamencie, jednak nie była ona w stanie zagrozić rządowemu projektowi, ponieważ kierowana przez premiera Ficę partia Smer-SD dysponuje stabilną większością 83 mandatów w 150-osobowej Radzie Narodowej. Broniąc założeń reformy premier podkreślał, że obecny system emerytalny generuje straty rzędu 900 mln euro rocznie, a stopa zwrotu z oszczędności w drugim filarze jest niższa niż inflacja. Opozycja krytykując rządowy projekt zwracała uwagę na zmiany demograficzne i fakt, że system emerytalny bazujący na pierwszym filarze jest nie do utrzymania na dłuższą metę. Ostatecznie lewica zgodziła się na opozycyjną propozycję stopniowego zwiększania składki w drugim filarze po 2017 roku (zob. Aneks).

Wiele wskazuje na to, że preferowany przez słowacki rząd model zakłada pozostanie większości ubezpieczonych jedynie w państwowym systemie emerytalnym i opcjonalne uczestnictwo w drugim filarze dla najzamożniejszych obywateli wchodzących na rynek pracy. Słowacki rząd stara się dementować opinie, iż zmiany na Słowacji miałyby prowadzić do likwidacji prywatnych funduszy emerytalnych (scenariusz węgierski), w których konta posiada 1,5 mln ubezpieczonych. Premier zapowiada starania o przyjęcie jesienią ustawy konstytucyjnej, której celem byłoby ustabilizowanie systemu emerytalnego po reformie. Taki scenariusz jest jednak mało prawdopodobny, ponieważ wymagałby porozumienia z częścią posłów opozycji w celu uzyskania co najmniej 3/5 mandatów w parlamencie.

## **Zapowiedź reformy systemu ubezpieczeń zdrowotnych**

Z deklaracji premiera wynika, że środki zgromadzone dzięki reformie emerytalnej, wzrostowi opodatkowania i prywatyzacji zostaną przeznaczone częściowo również na reformę systemu ubezpieczeń zdrowotnych. Zatwierdzone przez gabinet Ficy 25 lipca br. plany zakładają odejście od systemu prywatnych i państwowych funduszy na rzecz jednego państwowego funduszu ubezpieczenia zdrowotnego. W opinii rządu niedofinansowana służba zdrowia na Słowacji nie może sobie pozwolić na system umożliwiający wytwarzanie zysku prywatnym funduszom ubezpieczenia zdrowotnego. Gabinet Ficy zakłada, że przeniesienie osób ubezpieczonych w prywatnych funduszach do państwowego funduszu ograniczy koszty administracyjne i uprości system. Krytycy zwracają uwagę na likwidację pozytywnej konkurencji między funduszami i gorszą kulturę zarządzania w państwowym funduszu.

## **Perspektywy**

Do końca września minister zdrowia ma przedstawić plan przejścia do systemu jednego państwowego funduszu ubezpieczenia zdrowotnego. Holenderska firma Achmea, właściciel funduszu Union już zapowiedziała, że nie godzi się na zmianę reguł i zamierza bronić się przed przejęciem swoich klientów przez państwo. Drugi fundusz – Dôvera – kontrolowany jest przez jedną z największych słowacko-czeskich grup finansowych Penta poprzez Dôvera holding, a.s. i zarejestrowaną na Cyprze firmę Prefto Holdings Limited. W przeciwieństwie

do Achmea, właściciele funduszu Dôvera nie komentują planów rządu, oświadczając jedynie, że czekają na końcowy projekt reformy. Biorąc pod uwagę silną pozycję Penty w słowackich strukturach władzy (zob. [BEST OSW 10\[211\]](#)), można przypuszczać, że przygotowany przez rząd projekt zmian w systemie ubezpieczeń zdrowotnych będzie rezultatem rozmów również z przedstawicielami Penty. Silna pozycja polityczna Smer-SD może zachęcać Roberta Ficę do twardych negocjacji z właścicielami prywatnych funduszy, mało prawdopodobne jednak, aby ich rezultatem była nacjonalizacja.

## Aneks

### Najważniejsze zmiany w systemie emerytalnym na Słowacji

- Wiek przejścia na emeryturę (obecnie 62 lata dla kobiet i mężczyzn) od 2017 roku będzie się przesunął wraz z wydłużaniem się średniej oczekiwanej długości życia (szacunkowo o ok. 50 dni rocznie).
- Od września br. składka emerytalna do drugiego filaru spada z 9% na 4%. Ubezpieczeni mogą przekazać większy procent pensji na składkę, ale zwolnione od podatku będą tylko dodatkowe 2 p.p. Tym samym stosunek składek odprowadzanych do I i II filaru zmienia się z 9–9 na 14–4.
- Osoby poniżej 35. roku życia wchodzące na rynek pracy zostaną objęte drugim filarem, o ile podpiszą umowę z jednym z funduszy, w przeciwnym razie pozostaną jedynie w pierwszym filarze.
- W latach 2013–2017 emerytury będą waloryzowane kwotowo o wartość uzależnioną od międzyrocznego wzrostu inflacji (w większym stopniu) i średniej pensji (w mniejszym stopniu). Zmieniony system wyliczania emerytur poprawia sytuację osób, które zarabiały poniżej średniej pensji, jednocześnie zmniejsza emerytury lepiej zarabiających.
- Od 2017 roku składka do drugiego filaru ma rosnąć o 0,25 p.p. rocznie, do momentu osiągnięcia poziomu 6% pensji brutto.
- Składki emerytalne będą pobierane również od umów o dzieło i umów-zleceń oraz od pracujących emerytów i studentów. Wyższe składki emerytalne zapłacą przedsiębiorcy.
- Od września 2012 do końca stycznia 2013 roku każdy ubezpieczony będzie mógł ponownie zdecydować, czy chce być objęty drugim filarem, czy pozostać jedynie w państwowym systemie.